

OKUL YÖNETİCİLERİNİN SOSYAL SORUMLULUĞU ALGILAMALARININ İNCELENMESİ*

Prof. Dr. Ayşen BAKİOĞLU**
İlhan AKKAYA***

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, “okul yöneticilerinin sosyal sorumluluğu algılamalarının incelenmesi konusu çerçevesinde, okul yöneticilerinin sosyal sorumluluğa yönelik algılarının ne düzeyde olduğunu ve bu algıların “cinsiyet, yöneticilik kıdemi, görev, mezuniyet ve görev yapılan okuldaki öğrenci sayısı” bağımsız değişkenlerine bağlı olarak istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Araştırmada öncelikle sosyal sorumluluk olgusuna ait literatür incelenmiştir. İlgili literatürden hareketle veri toplamak amacıyla “Sosyal Sorumluluğu Algılama Ölçeği” geliştirilmiştir. Bu ölçek kullanılarak elde edilen verilerle araştırmaya katılan yönetici algılarının cinsiyet, yöneticilik kıdemi, görev, mezuniyet ve görev yapılan okuldaki öğrenci sayısı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ortaya konulmuştur. Araştırma kullanılan Sosyal Sorumluluğu Algılama Ölçeği, 660 yöneticiye ait veriler kullanılarak geliştirilmiştir. 120 madde olarak hazırlanan anket taslağı için, kapsam geçerliliği yapılmak üzere uzman görüşüne başvurulmuş ve uzman görüşleri doğrultusunda 120 maddenin 44’ü atılarak anket 76 soruya indirilmiştir. 76 maddelik anket ile elde edilen veriler kullanılarak yapılan güvenilirlik, madde toplam, madde kalan, madde ayırt edicilik ve faktör analizi sonucunda elde kalan 24 maddeden oluşan ölçeğe Sosyal Sorumluluğu Algılama Ölçeği (SSAÖ) adı verilmiştir. 24 maddeden oluşan SSAÖ’ndeki 4 faktöre sürdürülebilir sorumluluk, demokratik sorumluluk, yasal sorumluluk ve inovatif sorumluluk adları verilmiştir. Çalışmanın sonucunda cinsiyet, öğrenim derecesi ve görev yapılan okuldaki öğrenci sayısı değişkenlerinde anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Sosyal sorumluluk, yasal sorumluluk, sürdürülebilirlik, inovasyon, okul yöneticisi, sosyal sorumluluğu algılama ölçeği.

* Çalışmanın sadeleştirilmesinde katkısından dolayı Araş. Gör. Dilek Pekince’ye teşekkür ederiz.

** Prof.Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, abakioglu@marmara.edu.tr

*** Öğretmen İbrahim Öztürk İlkokulu, ilhan_akkaya19@hotmail.com

THE PERCEPTION OF SCHOOL ADMINISTRATORS TOWARDS SOCIAL RESPONSIBILITY

SUMMARY

The main goal of this study is to investigate on what degree the perception of school administrators towards social responsibility is and to see whether these perceptions show statistical differences according to gender, administrative seniority, duty, graduation and the number of students in their schools, under the framework of “the perception of school administrators in government primary and secondary schools based”. Firstly the literature on social responsibility was examined. “A Scale of Social Responsibility Perception” has been created in order to collect data according to related literature. By the help of the data achieved with this scale, it has been introduced whether the perceptions of administrators differed according to gender, administrative seniority, duty, graduation and the number of students in their schools. The Scale of Social Responsibility Perception was created using data from 660 administrators. The questionnaire framework which was originally created with 120 questions was reduced to 76 questions after 44 were cut off according to our consultation to specialists. After conducting reliability, item-total, item-remainder, item-discriminative and factor analysis on the data achieved from the 76 item questionnaire, the remaining 24 item scale was called The Scale of Social Responsibility Perception (SSRP). Sustainable responsibility, democratic responsibility, legal responsibility, innovative responsibility were called to SSRP that consists of 24 items. Statistically meaningful diversity was observed in gender, graduation and the number of students in the administrator’s schools variables.

Keywords: Social responsibility, legal responsibility, sustainability, innovation, school administrator, social responsibility perception scale.

Okulların eğitim-öğretim dışındaki görevlerinden biri de yürüttükleri sosyal sorumluluk çalışmalarıdır. Bu çalışmalarla okullar o kadar bütünleşmişler ki yaptıkları işin tamamına yakını sosyal sorumluluk faaliyeti olarak adlandırılabilir niteliktedir. Okul, insanların birbirlerine olan gereksinimlerini bu etkinliklerle karşılamaktadır. Çevre temizliği, sağlıkla ilgili bilgilendirmeler, sosyalleşme faaliyetleri, sanat ve spor etkinlikleri, bir çok konuda bilgi verici seminer, konferans vb. gibi çalışmalarla okullar bu misyonunu yerine getirmektedir (Eren, 2011). Sosyal sorumlulukta temel amaç; ahlâk ve kamu çıkarlarını dikkate alan sınırlar içerisinde işletme faaliyetlerini yürütmek, toplumsal öncelikler ve beklentileri karşılayacak ölçüde olumlu tepkide bulunmak, gerekli önemi almaya yönelik isteklilik göstermek, bir bütün olarak toplumun çıkarlarına karşı hissedarların çıkarlarını dengelemek, iyi vatandaş olmak için sosyal yönden sorumlu bir strateji uygulamaktır (Özgener, 2000). Bu çalışmaların yürütülmesinde okuldaki en önemli rol ise eğitim yöneticisine aittir. Eğitim yöneticisi bu faaliyetleri öğretmen ve çalışanlarla birlikte organize eden, zemin hazırlayan ve liderlik yapan kişi konumundadır.

Sosyal anlamda sorumlu liderlerin özellikleri arasında hem yerel hem de evrensel sorunlara karşı duyarlı olma; çözüm ve yeni projeler üretebilme; bu doğrultuda hazırlanan projelere aktif bir şekilde katılma; öz değerlendirme becerisi geliştirme ve bütün etkinlikler içerisinde yaratıcı düşünme becerilerini kullanma gibi özellikler gösterilmektedir (YÖK, 2011). Okul yöneticisinin aynı zamanda toplumsal lider olarak değerlendirildiği çalışmalarda ise; okul- çevre ilişkilerinin niteliği vurgulanmakta; veliler ve bir bütün olarak okul toplumunun görüşü, düşünce, beklenti ve kaygılarına karşı açık olma, toplumun kaynaklarını belirlenen amaçlar doğrultusunda en etkili şekilde kullanmaya dikkat çekilmektedir (Gümüşeli, 2001).

Bir ülkenin sahip olduğu en büyük potansiyel eğitimli vatandaşlardır. Bireylerin içinde yaşadıkları çağın şartlarına uyum sağlayabilmelerinde eğitim kurumlarının önemi tartışılmaz bir konudur. Eğitim kurumlarımız da okul yöneticilerimizin vizyon ve kişisel potansiyelleri ölçüsünde varlık gösterebilmektedir. Bu noktada sorulması gereken ise, “Okul yöneticilerimiz, sosyal sorumluluktan haberdarlar mı ya da bu konudaki bilinçliliğin neresindedir?” sorusudur. Zira okul yöneticilerinin görev yaptıkları kurumun vizyonunu, misyonlarını, stratejik planlarını, performans ölçütlerini ve öz-değerlendirmelerini sosyal sorumluluk olgusunu göz önüne alarak şekillendirmedikleri takdirde eğitim kurumları asrımızın ihtiyaç duyduğu insan modelini yetiştiremeyecektir. Bu bağlamda araştırmanın amacı okul yöneticilerimizin sosyal sorumluluğa yönelik algılarını incelemek ve bu inceleme sonucunda okul yöneticilerimiz bağlamında çeşitli öneriler geliştirmektir.

YÖNTEM

Bu çalışmada okul yöneticilerinin sosyal sorumlulukları algılamalarını içeren mevcut durumu tespit etmek amacıyla tarama modeli kullanılmıştır.

Örneklem

Bu araştırmanın evreni İstanbul'daki MEB'e bağlı eğitim kurumlarında görev yapan okul yöneticileridir. Karasar (2008) araştırmanın evrenden seçilecek kümeler üzerinde yapılabileceğini ifade etmektedir. Evrendeki bütün kümelerin tek tek eşit seçilme şansına sahip oldukları durumda yapılan örnekleme küme örnekleme denmektedir. Bu araştırmanın örnekleme ise İstanbul'da bulunan MEB'e bağlı eğitim kurumlarından küme örnekleme yoluyla oluşturulan 660 okul yöneticisidir. Araştırmanın ilk aşamasında, İstanbul'da bulunan İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerince "kurumnet.com" internet adresi üzerinden 2000 okula anket formu ulaştırılmış olup, ulaşılan kişilerden 662 tanesi geri dönüş yapmış, içlerinden eksik doldurulduğu tespit edilen 2 anket formu çıkarılmış ve kalan 660 anket formu ile araştırmanın güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılmıştır. Araştırmada 2013 yılında görev yapmakta olan 660 yöneticiye ait veriler kullanılmıştır. Örneklem %82,6'sını erkekler; %17,4'ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Eğitim düzeyleri bakımından örneklem; önlisans mezunları (%11,4), lisans mezunları (%69,1), yüksek lisans mezunları (%18,9) ve doktora mezunları (%0,6) olan okul yöneticilerinden oluşmaktadır. Okul yöneticiliğinde 1-5 yıl kıdeme sahip olanlar %28,6; 6-10 yıl kıdeme sahip olanlar %19,7; 11-15 yıl kıdeme sahip olanlar %17,7; 16-20 yıl kıdeme sahip olanlar %12,9; 21-25 yıl kıdeme sahip olanlar %8 ve 26 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar %12,7 oranında yer almışlardır. Müdür yardımcılığı görevini yürüten 378 kişi (%57,3), müdür yardımcısı olanlar 55 kişi (%8,3) ve müdür olan 227 (%34,4) kişi örnekleme oluşturmuştur. Okullarındaki öğrenci sayıları 250-500 arasında olan 124; 501-1000 arasında olan 178; 1001-1500 arasında olan 136; 1501-2000 arasında olan 117; 2001-3000 arasında olan 84; 3001-3500 arasında olan 9; 3501 ve daha fazla öğrencisi olan 12 okul yöneticisi örnekleme oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmaya ait verilerin toplanması için, ilgili literatür taraması ile oluşturulan 120 soruluk anket formu kullanılmıştır. Hazırlanan anket formu öncelikle kapsam geçerliliği analizine tabi tutulmuştur. Kapsam geçerliliği bağlamında öncelikle sosyal sorumluluk konusunda araştırma yapmış uzmanların görüşlerine başvurularak ölçekte yer alan maddelerin literatüre uygunluğu konusunda fikir alınmıştır. 120 maddeden oluşan anket formu, uzman görüşleri doğrultusunda, 76 maddeye indirgenmiştir. Kalan 76 madde 8 uzmanın görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenerek, ankete dahil edilmiştir. Anketin birinci kısmında araştırmaya katılan yöneticilere ait demografik değişkenler, ikinci kısmında ise sosyal sorumluluk olgusuna yönelik algıları ölçen 76 madde bulunmaktadır. Sosyal Sorumluluğu Algılama Ölçeği, 4 alt boyuta ait toplam 24 maddeden oluşan bir veri toplama aracıdır. SSAÖ, güvenilirlik katsayısı 0,901 (Cronbach alpha 0,902; Guttman 0,702 ve Spearman brown 0,702) olarak tespit edilmiştir. Ölçeğe ait diğer değerlere, bulgular kısmında ayrıntılı olarak yer verilmektedir. Araştırma yapılırken, veri toplama aracı dağıtılmış, veri toplama aracının ilk bölümünde araçla ilgili amaç belirtilerek açıklama yapılmış ve yöneticilerin olası soruları için gerekli iletişim bilgileri paylaşılmıştır.

Verilerin Çözülmesi

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı ile elde edilen veriler, SPSS 21 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. İlk olarak araştırmada kullanılan ankete ait 300 veri kullanılarak Sosyal Sorumluluğu Algılama Ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılmış, güvenilirlik ve geçerlilik çalışması sonucunda elde edilen SSAÖ kullanılarak aynı örneklem grubundan 627 veriye dayalı olarak fark testleri uygulanmıştır.

BULGULAR

Okul yöneticilerinin cinsiyet değişkenine göre sosyal sorumluluğu algılama düzeyleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Sosyal sorumluluğu algılama düzeyinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi

Bağımlı Değişken	Cinsiyet	N	x	ss	T	p
Sürdürülebilir Sorumluluk	Erkek	514	35,74	2,86	-1,70	,09
	Kadın	113	36,26	3,06		
Demokratik Sorumluluk	Erkek	514	26,01	2,61	,85	,40
	Kadın	113	25,78	2,78		
Yasal Sorumluluk	Erkek	514	22,69	3,91	-2,37	,02
	Kadın	113	23,65	3,96		
İnovatif Sorumluluk	Erkek	514	17,65	1,81	,96	,34
	Kadın	113	17,83	1,73		
Toplam Puan	Erkek	514	102,10	8,07	-1,68	,09
	Kadın	113	103,52	8,71		

Sosyal sorumluluğu algılama düzeyinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; sürdürülebilir sorumluluk, demokratik sorumluluk, inovatif sorumluluk ve sosyal sorumluluğu algılama toplam puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşmadığı; yasal sorumluluk puan ortalamalarının ise cinsiyete göre farklılaştığı görülmektedir. Buna göre, kadın yöneticilerin yasal sorumluluk puan ortalamaları erkek yöneticilerininkine göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Okul yöneticilerinin öğrenim derecelerine göre sosyal sorumluluğu algılama düzeylerinin belirlenmesinde tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, sürdürülebilir sorumluluk, demokratik sorumluluk, inovatif sorumluluk ve yasal sorumluluk puan ortalamalarının öğrenim derecesine göre farklılaşmadığı; bununla birlikte sosyal sorumluluğu algılama toplam puan ortalamalarının öğrenim derecesine göre farklılaştığı görülmektedir. Farklılaşmanın kaynağını belirlemek için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) öğrenim derecesine sahip yöneticilerin toplam puan ortalamaları önlisans öğrenim derecesine sahip yöneticilerininkine göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Sosyal sorumluluğu algılama düzeyinin kıdem derecesine göre farklılaşmış tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, sürdürülebilir sorumluluk, demokratik sorumluluk, inovatif sorumluluk, yasal sorumluluk ve sosyal sorumluluğu algılama toplam puan ortalamalarının kıdem derecesine göre farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Bu bulgu, farklı kıdem derecelerine sahip yöneticilerin birbirine yakın düzeyde sosyal sorumluluk algısına sahip olduğuna işaret etmektedir. Sosyal sorumluluğu algılama düzeyini görev türüne göre incelemek için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, sürdürülebilir sorumluluk ve inovatif sorumluluk toplam puan ortalamalarının görev türüne göre farklılaşmadığı; demokratik sorumluluk, yasal sorumluluk ve sosyal sorumluluğu algılama toplam puan ortalamalarının ise görev türüne göre farklılaştığı görülmektedir. Farklılaşmanın kaynağını belirlemek için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, müdür görevini yürüten katılımcıların demokratik sorumluluk ve sosyal sorumluluğu algılama toplam puan ortalamalarının müdür başyardımcısı görevini yürüten katılımcılarıninkine göre anlamlı derecede daha yüksektir. Aynı zamanda müdür görevini yürüten katılımcıların yasal sorumluluk toplam puan ortalamaları hem müdür başyardımcısı hem de müdür yardımcısı görevini yürüten katılımcılarıninkine göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Sosyal sorumluluğu algılama düzeyinin görev türüne göre incelenmesi

Bağımlı Değişken	Görev Türü	N	X	ss	F	P	Gruplar Arası Fark*
Sürdürülebilir Sorumluluk	Müdür Yardımcısı	360	35,72	2,94	1,93	,15	Yok
	Müdür Baş Yardımcısı	50	35,42	2,91			
	Müdür	217	36,13	2,84			
Demokratik Sorumluluk	Müdür Yardımcısı	360	25,96	2,69	2,77	,05	2-3,
	Müdür Baş Yardımcısı	50	25,20	2,89			
	Müdür	217	26,17	2,48			
Yasal Sorumluluk	Müdür Yardımcısı	360	22,38	4,17	13,49	,00	1-3, 2-3
	Müdür Baş Yardımcısı	50	21,72	3,46			
	Müdür	217	23,94	3,37			
İnovatif Sorumluluk	Müdür Yardımcısı	360	17,68	1,76	1,83	,16	Yok
	Müdür Baş Yardımcısı	50	17,26	2,02			
	Müdür	217	17,80	1,80			
Toplam Puan	Müdür Yardımcısı	360	101,73	8,36	8,64	,00	2-3,
	Müdür Baş Yardımcısı	50	99,60	7,77			
	Müdür	217	104,03	7,72			

*Scheffe Testi Sonucuna Göre

Tablo 3. Sosyal sorumluluğu algılama düzeyinin öğrenci sayısına göre incelenmesi

Bağımlı Değişken	Öğrenci Sayısı	N	x	Ss	F	P	Gruplar Arası Fark*
Sürdürülebilir Sorumluluk	250-500 Öğrenci	119	36,03	2,85	2,84	,02	2-4,
	501-1000 Öğrenci	173	36,25	2,67			
	1001-1500 Öğrenci	130	35,61	3,27			
	1501-2000 Öğrenci	108	35,14	2,84			
	2001 ve üstü Öğrenci	97	35,94	2,81			
Demokratik Sorumluluk	250-500 Öğrenci	119	26,20	2,46	1,79	,13	Yok
	501-1000 Öğrenci	173	26,27	2,52			
	1001-1500 Öğrenci	130	25,92	2,84			
	1501-2000 Öğrenci	108	25,56	2,87			
	2001 ve üstü Öğrenci	97	25,67	2,48			
Yasal Sorumluluk	250-500 Öğrenci	119	23,39	3,59	3,46	,01	1-5,
	501-1000 Öğrenci	173	23,34	3,89			
	1001-1500 Öğrenci	130	23,03	4,19			
	1501-2000 Öğrenci	108	22,12	3,82			
	2001 ve üstü Öğrenci	97	21,98	3,97			
İnovatif Sorumluluk	250-500 Öğrenci	119	17,52	1,77	1,98	,10	Yok
	501-1000 Öğrenci	173	17,94	1,57			
	1001-1500 Öğrenci	130	17,69	1,79			
	1501-2000 Öğrenci	108	17,38	2,04			
	2001 ve üstü Öğrenci i	97	17,76	1,88			
Toplam Puan	250-500 Öğrenci	119	103,13	7,90	3,94	,00	2-4,
	501-1000 Öğrenci	173	103,80	7,56			
	1001-1500 Öğrenci	130	102,25	9,45			
	1501-2000 Öğrenci	108	100,19	7,98			
	2001 ve üstü Öğrenci	97	101,35	7,56			

*Scheffe Testi Sonucuna Göre

Sosyal sorumluluğu algılama düzeyinin okuldaki öğrenci sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, demokratik sorumluluk ve inovatif sorumluluk puan ortalamalarının okuldaki öğrenci sayısına göre farklılaşmadığı bununla birlikte sürdürülebilir sorumluluk, yasal sorumluluk ve sosyal sorumluluğu algılama toplam puan ortalamalarının okuldaki öğrenci sayısına göre

farklılaştığı görülmektedir. Farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, 501-1000 arası mevcutlu okullarda görev yapan yöneticilerin sürdürülebilir sorumluluk ve sosyal sorumluluğu algılama toplam puan ortalamalarının 1501-2000 arası mevcutlu okullarda görev yapan yöneticilerinininkine göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. 250-500 arası mevcutlu okullarda görev yapan yöneticilerin yasal sorumluluk puan ortalamaları ise 2001 ve üstü mevcutlu okullarda görev yapan yöneticilerinininkine göre anlamlı derecede daha yüksektir.

TARTIŞMA

Kurumların sosyal sorumluluğu kurumla toplum arasındaki sözleşme ile ilgilidir. Bu sözleşme bağ niteliğindedir. Eren (2011) tarafından yapılan “İlköğretim velilerinin okul yöneticilerinden sosyal sorumluluk görevine ilişkin beklentileri (Bağcılar ilçesi örneği)” isimli tezde, kadın velilerin erkek velilere göre okula daha çok geldikleri ve erkek velilerden anlamlı düzeyde daha fazla olumlu görüş belirttikleri görülmüştür. Velilere sorulan anket maddelerinden velilerin yöneticilerinden beklentilerine ilişkin “Okulun düzenli olarak temizliğini, bakım ve onarımını gerçekleştirmeli”, “Okulun spor salonlarını açık tutmalı”, “Öğrencilerin ilgi alanlarına göre kendilerini geliştirebilecekleri imkânlar sunulmalı”, “Ayrımcılığın olmadığı bir okul ortamı oluşturmalı”, “Okulun kaynaklarını israf etmemeli”, “Yönetici her zaman adil davranmalı”, “Yönetici velilere ve öğrencilere güven vermeli” ifadelerinin bulunduğu çalışmada bu sorulara erkek velilerin daha çok olumlu görüş belirttikleri görülmüştür. Okullarda genellikle kadın veliler çocuklarıyla ilgilenmektedirler. Veli toplantılarına kadın velilerin daha çok katıldıkları görülmektedir. Erkek veliler geçim ve bürokratik işlerle daha çok muhatap oldukları için çocuklarıyla fazla ilgilenememektedirler (Eren, 2011, s.70-71). SSAÖ’ne göre ise kadın yöneticilerin yasal sorumluluk alt boyutunda kadın yöneticilerin lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Eren (2011) tarafından yapılan “İlköğretim velilerinin okul yöneticilerinden sosyal sorumluluk görevine ilişkin beklentileri (Bağcılar ilçesi örneği)” isimli tezde; yüksek öğrenim mezunu olan veliler, ilköğretim mezunu velilerden daha yüksek olumlu görüş belirtmişlerdir (Eren, 2011, s. 74). SSAÖ’nde ise lisansüstü eğitim almış okul yöneticilerinin önlisans ve lisans eğitimi almış okul yöneticilerinden anlamlı derecede yüksek çıktığı görülmüştür. Eğitim düzeyi arttıkça sosyal sorumluluğa ilişkin algılamalar daha yüksek sonuçlar vermektedir.

Doğan (2006) tarafından “İlköğretim okulu müdürlerinin toplumsal yeterliliklerinin incelenmesi (Bakırköy örneği)” başlıklı tez çalışmasının sonucunda; öğretmenler okul müdürlerini toplumsal liderlik algısı açısından yeterli olarak belirtmişlerdir. 21-25 yıl mesleki kıdemi olan müdürlerin toplumsal liderlik yetreliklerini 26 yıl ve üzeri kıdemli müdürlere göre istatistiksel olarak farklı bir şekilde daha olumlu bulmaktadırlar. Veliler ise 21-25 yıl mesleki kıdeme sahip müdürlerin bilgi boyutunda toplumsal liderlik yeterliklerini 26 yıl ve üzeri mesleki kıdemli müdürlere göre istatistiksel olarak farklı ve daha olumlu algılamaktadırlar. Davranış boyutunda da kendilerinin öğretmen ve velilerden toplumsal liderlik bakımından anlamlı derecede yüksek sonuç çıkmıştır. Öğretmenler tarafından davranış boyutundaki okul müdürlerinin toplumsal liderliklerinin yeterliklerinin okul müdürlerinin kıdemlerine göre farklı bulmamaktadırlar. Veliler ise 21-25 yıl mesleki kıdemli müdürlerin davranış boyutunda 26 yıl ve üzeri mesleki kıdemli müdürlere göre istatistiksel olarak daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Müdürlerin müdürlükte geçen sürelerine bakıldığı zaman öğretmenler bilgi boyutunda ve davranış boyutunda da 6-15 yıldır müdürlük görevini sürdürenlerin 16 yıl ve üstü müdürlük yapanlardan daha olumlu

bulmuşlardır. SSAÖ'ne göre ise, okul yöneticilerinin sosyal sorumluluğu algılamalarının kıdem değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgular eşliğinde, farklı kıdem derecelerine sahip yöneticilerin birbirine yakın düzeyde sosyal sorumluluk algısına sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Sosyal sorumlulukla toplumsal liderlik birbirleri ile yakından ilişkili kavramlardır. Sosyal sorumluluk algısı yüksek yöneticilerin toplumsal liderlik özelliklerini de göstermeleri kendilerinden beklenenler arasındadır. Göküş (2007) tarafından “Kaliteli okul kavramının öğretmenler ve yöneticiler tarafından algılanması (Mersin ili Erdemli ilçesi örneği)” başlıklı çalışmada, 6 boyutta geliştirilmiş bir ölçek kullanılmış ve müfredat değişkenine göre alt boyutunda yöneticiler ve öğretmenler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu fark yöneticiler lehinedir. Öğrenme-öğretme alt boyutunda da öğretmen ve yöneticiler arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Öğrencilere verilen destek alt boyutunda ise yöneticiler öğretmenlere göre anlamlı şekilde farklılık göstererek, çok önemli bulduklarını belirtmişlerdir. Liderlik/yönetim boyutunda ise vizyon geliştirme konusunda yöneticiler daha yüksek puan almışlar; başarıyı engelleyen unsurlar, veli memnuniyeti ve liderlik konularında öğretmenlerle yöneticiler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Kaynaklar alt boyutunda ise öğretmen ve yöneticiler arasında manidar bir fark bulunmamıştır. Başarı alt boyutuna göre kaliteli bir okulda başarının nasıl elde edileceğine yönelik yöneticiler öğretmenlerden daha yüksek bir katılım sağlamıştır. SSAÖ'ne göre ise, okul yöneticileri arasındaki değişkenlere göre müdür kademesinde olan yöneticiler müdür yardımcılardan daha yüksek sosyal sorumluluk anlayışına sahiptir. Müdür görevini yürüten yöneticiler, müdür yardımcılardan daha yüksek puan almışlardır. Müdür yardımcılar ve müdür yardımcılar arasında demokratik sorumluluk, yasal sorumluluk ve sosyal sorumluluğun toplam algılamasında arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür.

Bakioğlu (1999)'nun yapmış olduğu, “Öğrenci sayısının okul yönetimine etkisi ve okul kalitesi (Araştırma, öneriler)” isimli çalışmada İstanbul'da Anadolu yakasında bulunan 6 ilçenin 142 okul yöneticisi ile yapılan çalışmada okul yöneticilerinin öğrenci sayısı arttıkça disiplin konusunda problemlerin arttığına işaret edilmektedir. Öğrenci sayısı arttıkça okullarda finansal yönden sıkıntılarının arttığı görülmektedir. Öğrenci sayısının artması medya ile olan ilişkilerinde de okul yöneticilerinin problem yaşamalarına sebep olmaktadır. Profesyonel gelişimin sağlanmasının zorlanması, nitelikli öğretmenlerin okulda kalmaması, öğrenci sayısı artışı ile öğretmen sayısındaki artışın eşdeğer olmaması çalışmada işaret edilen problem durumları arasındadır. SSAÖ'nde ise bu sıkıntılarla hala uğraşıldığı gözlemlenmektedir. 500-1000 öğrencisi olan okulda görev yapan yönetici ile 1501-2000 öğrenciyeye sahip okulda çalışan okul yöneticisinin sosyal sorumluluk algılarında anlamlı bir farklılık vardır. Okullarındaki öğrenci sayısının az olduğu okul yöneticilerinin sosyal sorumluluk algısı öğrenci sayısı kalabalık okulların yöneticilerine kıyasla daha yüksektir.

Eren (2011) tarafından yapılan “İlköğretim velilerinin okul yöneticilerinden sosyal sorumluluk görevine ilişkin beklentileri (Bağcılar ilçesi örneği)” başlıklı çalışmada velilerin en çok beklentiye sahip oldukları durumlar arasında ayrımcılık, adalet ve güvenilirliğin olduğu görülmektedir. En az beklentiye sahip oldukları alanlar ise sosyal etkinlikler, kermes, eğlence düzenlemeye yönelik olduğu görülmektedir (Eren, 2011, s. 75). Özdemir (2007) tarafından yapılan doktora tezinde ise çalışanların kurumsal sosyal sorumluluk ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde sosyal sorumluluk alanları içerisinde en fazla yasal sorumluluk alanına önem verdikleri görülmektedir. Yasal sorumluluğu sırasıyla ahlaki, ekonomik ve gönüllü sorumluluk alanları izlemektedir (Özdemir, 2007, s. 21-30).

Çalışmada, kadın yöneticilerin yasal sorumlulukta erkek yöneticilerden anlamlı olarak farklı olduğu ve alınan puanların kadın yöneticilerinin lehine olduğu gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu doğrultuda erkek yöneticiler için örnek olaylar eşliğinde yasal sorumluluğa ilişkin profesyonel uygulamaların yapılması önerilmektedir.

Sosyal sorumluluğu algılama toplam puan ortalamalarının öğrenim derecesine göre farklılaştığı görülmektedir. Lisansüstü öğrenim derecesine sahip okul yöneticilerinin toplam puan ortalamaları önlisans öğrenim derecesine sahip yöneticilerine göre anlamlı derecede daha yüksektir. Bu doğrultuda, okul yöneticilere yönelik profesyonel uygulama ve eğitimlerde sosyal sorumluluk algılarının geliştirilmesine yönelik programlara yer vermek önerilmektedir.

Müdür görevini yürüten katılımcıların demokratik sorumluluk, yasal sorumluluk ve sosyal sorumluluğu algılama toplam puan ortalamalarının diğer idari görevleri yapan eğitim yöneticilerine kıyasla daha yüksek puanlar aldıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda okul yöneticilerinin sosyal sorumluluk algılarını kendi aralarında istişare edebilecekleri; sosyal sorumlulukların okul yöneticilerinin gündeminde yer alması gereken bir kavram olarak bir anlayışla benimsenmesine yönelik, okul içinde profesyonel fırsatlar oluşturulabilmelidir.

Okuldaki öğrenci sayısı değişkenine göre öğrenci sayısı az olan okullarda görev yapan okul yöneticilerinin sürdürülebilir sorumluluk, yasal sorumluluk ve sosyal sorumluluğu algılama toplam puanlarının 1500'den fazla öğrenciyi sahip okullardaki okul yöneticilerinin puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda kalabalık okullardaki veliler ile daha fazla işbirliği yapılmasının yollarının aranması önerilmektedir.

SSAÖ'den elde edilen puanlara göre, sürdürülebilir sorumluluk alt boyutuna ait aritmetik ortalamının $X_{ort}=3,58$ (min=1-max=5) olması okul yöneticilerinin bu alt boyuta ilişkin algılarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Demokratik sorumluluk devlet politikalarının adaletli ve herkese eşit hak tanıdığı ortamlar oluşturması üzerine kurulu olmalıdır. Demokrasi bütün toplumu etkisi altına almış bir olgudur. Şüphesiz ki, geleceğin devlet ve toplumsal hayat özellikleri bugünün eğitim kurumlarında aktarılanlarla şekillenecektir. Sosyal sorumluluk olgusuna sıkı sıkıya bağlı yöneticiler yetiştirmenin çabası içerisinde olmalıyız. SSAÖ'den elde edilen sonuçlara göre, demokratik sorumluluk alt boyutuna ait aritmetik ortalamının $X_{ort} = 3,46$ (min=1-max=5) olması, okul yöneticilerinin bu alt boyuta ilişkin algılarının ortalamanın üstünde olduğunu göstermektedir. Sosyal sorumluluk kamu yönetiminin hatta insanlar arası ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda devlet yasaları sosyal sorumluluk zemininde tekrar şekillendirmelidir. Dünya ülkelerinin rekabet ortamında yarıştığı bu süreçte okullarımızda yetişen öğrencilerimizin sosyal sorumluluk bilincine en kaliteli düzeyde ulaşmalarını sağlamak için yasal düzenlemeler yerine getirilmelidir. SSAÖ'nde yasal sorumluluk alt boyutuna ait aritmetik ortalamının $X_{ort} = 3,05$ (min=1-max=5) olması okul yöneticilerinin bu alt boyuta ait algılarının diğer alt boyutların aritmetik ortalamalarından düşük olduğunu göstermektedir.

Sosyal sorumluluğun projelerle en çok destek görebilen alanı olan eğitim sektörü göz önünde bulundurulduğunda sistem yaklaşımına göre girdiler ile en kaliteliye en mükemmel nasıl ulaşırız sorusu akla gelen diğer bir konudur. İnovasyon çalışmaları bu mükemmelliğe ulaşmak için yapılması gereken bir etkinlikler zinciri haline dönüşmelidir. Öncelikle bu konunun yöneticilerin sürekli "Geleceğimizi nasıl daha yaşanabilir hale getirebiliriz?" şeklindeki sorgulamaları ile olacağını algılamaları sağlanmalıdır. SSAÖ'den elde edilen inovatif sorumluluk alt boyutu aritmetik ortalaması $X_{ort} = 3,54$ (min=1-max=5)

olması okul yöneticilerinin bu alt boyuta ilişkin algılarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

SSAÖ'den elde edilen sonuçlara göre; ölçek toplam puanının $X_{ort} = 17,06$ (min=5- max=25) olduğu tespit edilmiştir. Bu durumdan yola çıkarak kamu ilköğretim kurumlarında görev yapmakta olan okul yöneticilerinin sosyal sorumluluk olgusunun alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerinin artırılmasına yönelik çalışmaların planlı bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. İçinde yaşadığımız çağ yaşamın hiçbir boyutunun kendisini sosyal sorumluluk olgusundan soyutlayamayacağı bir yapıdadır. Bu nedenle ilköğretim okul yöneticileri içinde yaşadığı çağın bu küresel eğilimini iyi okumalı ve bu okumadan elde ettiği veriler ışığında yöneticisi olduğu kurumda liderlik özellikleri göstermelidir.

KAYNAKLAR

- Bakioğlu, A. (1999). Öğrenci sayısının okul yönetimine etkisi ve okul kalitesi. *M.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi*. 11(1), 23-38
- Çetin, M., Çimen, M., Türk, Y.Z., Fedai, T. Şahin, B. (2010). Eczacıların sosyal sorumluluk algıları üzerine bir araştırma. *Gülhane Tıp Dergisi*, 52(1), 11-17.
- Doğan, V. (2006). *İlköğretim okulu müdürlerinin toplumsal yeterliklerinin belirlenmesi (Bakırköy Örneği)*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Eren, S. (2011). *İlköğretim velilerinin okul yöneticilerinden sosyal sorumluluk görevine ilişkin beklentileri (bağcılar ilçesi örneği)*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Göküş, E. (2007). *“Kaliteli Okul” kavramının Öğretmenler ve Yöneticiler Tarafından Algılanması (Mersin İli, Erdemli İlçesi Örneği)*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Gümüşeli, A.İ. (1996). *İstanbul ilindeki ilköğretim okulu müdürlerinin öğretim liderliği davranışları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fak, İstanbul.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, 18. Baskı, Ankara.
- Özdemir, N., & Sefer, N. & Türkođan, D. (2008). Bir sosyal sorumluluk projesi örneği: Korunmaya muhtaç çocuklar, *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 283-305.
- Özgener, Ş. (2000). *İş ahlakı ve sosyal sorumluluk*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- YÖK, (2011). *Eğitim fakülteleri için topluma hizmet uygulamaları dersi yönergesi*, Yüksek Öğretim Genel Kurul Toplantısı Kararı, s.1-4, Ankara.